

Discussienotitie HO-tour

Internationalisering en regionalisering

“Ieder mens houdt de grenzen van zijn eigen gezichtsveld voor de grenzen van de wereld”, zei de filosoof Schopenhauer. In onze eeuw moeten we juist over de grenzen van ons gezichtsveld heen leren kijken, om onvermoede combinaties mogelijk te maken. Veel van onze systemen - de manier waarop we werken en denken, waarop we dingen doen en geregeld hebben - zijn ontstaan in een wereld die aan het verdwijnen is. En die in 2025 simpelweg niet meer zal bestaan. Daarom moeten we het hoger onderwijs toekomstbestendig maken.

In de zomer van 2014 heeft de Minister een [integrale visie](#) op de internationale dimensie in het ho en mbo uitgebracht. De thema's in deze visie behoeven verdere uitwerking en de ambities moeten door het onderwijsveld gezamenlijk worden gerealiseerd. Internationalisering is een belangrijk beleidsthema voor de komende jaren, en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wil de HO-tour gebruiken om van gedachten te wisselen over de invulling van dit thema.

Het hoger onderwijs internationaliseert binnen een regionale context

Het Nederlandse onderwijs is onmiskenbaar aan het internationaliseren, en er is al jaren een opmars van internationaal georiënteerde University Colleges en science parks. Er komen steeds meer internationale studenten naar Nederland, maar de Nederlandse student zelf is juist relatief honkvast. Er is een aantal trends waar te nemen:

- Nederland is voor steeds meer internationale studenten het verkozen gastland, maar de inkomende mobiliteit blijft achter bij het Europees gemiddelde.
- In de wo-bachelor is het aantal internationale studenten tussen 2002 en 2012 met bijna 300% toegenomen, in de wo-master is over de periode 2006- 2012 sprake van een stijging van 240%. De deelname van internationale studenten in het hbo is daarentegen in de periode 2002 en 2012 met 20% gedaald.
- Het aantal Nederlanders dat zich in het buitenland voor een volledige opleiding inschrijft ligt nog steeds onder het Europees gemiddelde en in het wo is zelfs een daling merkbaar.
- Nederlandse studenten gaan vaker naar het buitenland voor een stage dan voor het volgen van een (deel van een) studieprogramma.
- Het wordt steeds belangrijker om naast het stimuleren van fysieke mobiliteit ook het onderwijs thuis te internationaliseren.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft internationalisering hoog op de agenda staan, met als uitgangspunt dat de uitgaande mobiliteit van Nederlandse studenten vergroot moet worden, én dat de Nederlandse collegezalen en klaslokalen internationaler moeten worden. Internationalisering is

immers cruciaal voor het verwerven van kennis, vaardigheden en beroepscompetenties voor de 21ste eeuw. Tegelijkertijd is internationalisering zeer waardevol voor de persoonlijke ontwikkeling en identiteitsvorming van studenten. Daarom moet er goed nagedacht worden over de inrichting van de 'international classroom', de science parks en campussen en hun wisselwerking met het reguliere, Nederlandstalige onderwijs.

Tegelijkertijd opereren Nederlandse hogeronderwijsinstellingen in een regionale context. Internationalisering kan bijdragen aan de versterking van de regionale functie van de instellingen. Door internationale samenwerkingsverbanden kan bijvoorbeeld kennis ontsloten worden en kunnen kenniswerkers aangetrokken worden voor de regionale arbeidsmarkt. Daarnaast moet onderwijs ook passend blijven voor studenten zonder internationale ambities, en aan blijven sluiten op de behoeftes van de regionale bedrijven. Het is een uitdaging om de ambities van internationalisering en regionale worteling te verenigen in een goed beleid voor het hoger onderwijs.

Het onderwijsbeleid internationaliseert

Internationalisering is al jaren een thema in beleidsdocumenten over het hoger onderwijs. Belangrijke documenten voor het Nederlands onderwijsbeleid van de afgelopen jaren, de vorige [Strategische Agenda](#) en het [Rapport Veerman](#) uit 2010, benadrukten al het belang van internationalisering voor de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse onderwijsinstellingen. In lijn met het rapport Veerman is in de recent verschenen visie van de Minister op internationalisering benadrukt dat het van groot belang is dat de Nederlandse hoger onderwijsinstellingen zich gezamenlijk profileren op internationaal niveau. Door de nationale concurrentie te verminderen, staan de instellingen internationaal sterker. Naast een actieve samenwerking van de Nederlandse instellingen om zich internationaal te onderscheiden, moet ook de internationalisering van het onderwijs in Nederland vergroot worden. Er moet meer uitgaande en inkomende mobiliteit van studenten komen. Europese en nationale beurzenprogramma's, joint programs en de international classroom zijn instrumenten om internationalisering actief te stimuleren en het [Bologna-proces](#) te bevorderen. Voor de komende jaren zijn er drie onderwerpen die gaan spelen, en die fundamenteel zijn voor internationalisering. Het gaat om de positionering en uitstraling van het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland, het stimuleren van de uitgaande en inkomende mobiliteit van Nederlandse studenten en internationalisering at home. Over deze thema's willen we in gesprek, ook op de bijeenkomst op 6 oktober. De thema's worden hieronder toegelicht.

Profilering en internationale positionering

De afgelopen jaren is een aantal belangrijke stappen gezet om Nederland aantrekkelijker te maken voor internationale studenten. De titulatuurkwestie is opgelost en de wetgeving voor joint degrees wordt aangepast.

De onderwijskoepels VSNU en Vereniging Hogescholen identificeren [in hun visie](#) een aantal unique selling points van het Nederlands onderwijs. Zo biedt het Nederlandse binaire systeem (hbo en wo) een breed aanbod van hoogwaardig onderwijs. Van de korte arbeidsmarktgerichte associate degrees, tot beroepsgeoriënteerde bachelors en academische researchmasters. Ook kenmerkt Nederland zich door de nauwe samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven. Nederland is onder niet-Engelstalige landen koploper in het aanbod van Engelstalige opleidingen. Hoe kan het Nederlandse hoger onderwijs nog aantrekkelijker worden? Hoe zetten we het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland nog sterker op de kaart? En hoe kan de overheid daarbij helpen? Hoe kan internationalisering bijdragen aan regionale positionering en profilering? Welke kansen biedt transnationaal onderwijs, oftewel het aanbieden van volledige Nederlandse opleidingen in het buitenland? Wat kunnen universiteiten en hogescholen nog meer doen om 'truly international' te worden? Wat vinden internationale studenten eigenlijk van het Nederlandse hoger onderwijs? En waar zien zij verbeteringen?

Binnen deze internationale positionering speelt de grensregio een bijzondere rol. Vlak over de grens liggen grote kansen. Ongeveer de helft van de internationale studenten in Nederland is uit Duitsland afkomstig. Maar slechts enkele honderden Nederlandse studenten vertrekken naar Duitsland. Wat is er nodig om de samenwerking in de grensregio te optimaliseren?

Stimuleren van uitgaande en inkomende mobiliteit

Zoals gezegd stijgt de Nederlandse studentenmobiliteit al jaren, maar Nederland blijft naar Europese maatstaven achter. Het Ministerie van OCW vindt het belangrijk dat ook Nederlandse studenten over de grens gaan studeren of stage lopen. Het mobiliteitsvenster – een vaste periode in het curriculum van een opleiding om zonder vertraging in het buitenland te kunnen studeren – en een ambitieus scholarship-programma lijken goede manieren om uitgaande en inkomende mobiliteit te faciliteren. Waarom zijn Nederlandse studenten zo honkvast? Hoe kan de uitgaande mobiliteit nog meer een forse impuls krijgen? Hoe zou een nieuw scholarship-programma vorm moeten krijgen? Zouden universiteiten en hogescholen structurele uitwisselingsprogramma's moeten opzetten of willen studenten zelf vrijelijk kunnen kiezen waar ze heen gaan? Liggen de kansen op korte uitwisseling van een paar maanden, of juist in het volgen van volledige opleidingen in het buitenland? In welke landen liggen de meeste mogelijkheden voor Nederlandse studenten?

Internationalisering at home

Ruim tien procent van de Nederlandse studentenpopulatie is afkomstig uit het buitenland. De interactie met Nederlandse studenten zorgt voor een international classroom, waar studenten naast de lesstof ook internationale en interculturele vaardigheden opdoen. Ook open en online vormen van hoger onderwijs kunnen bijdragen aan meer internationale interactie en de interculturele vaardigheden

van studenten. Dat kan zorgen voor een bredere ontwikkeling, een betere voorbereiding op een globaliserende arbeidsmarkt en een interessantere studietijd. Maar een international classroom ontstaat niet vanzelf. Dat vraagt een gebalanceerde mix van nationaliteiten, een afgestemde didactiek en vooral een uitstekende docent. Hoe ontstaat er een 'truly' international classroom, die daadwerkelijk zorgt voor meerwaarde en synergie, in plaats van het simpelweg bij elkaar zetten van internationale studenten? Welke rol kunnen vormen van online onderwijs spelen om de internationale dimensie te versterken?

Hoe zorgen we ervoor dat deze groep internationale studenten ook na afstuderen in Nederland blijft om hier een carrière te starten? Met de binding van internationale studenten aan Nederland behouden we waardevolle kenniswerkers, wat de economische groei en innovatie een impuls kan geven. Bij het koppelen van internationale studenten aan de Nederlandse arbeidsmarkt speelt regionalisering een grote rol. Hoe trekken we studenten waar de regio behoefte aan heeft en hoe laten we deze studenten kennismaken met het regionale bedrijfsleven?

Van wereldwijde trends naar concrete actie

Er is wereldwijd steeds meer vraag naar hoger opgeleiden, en steeds meer studenten begeven zich in internationaal hoger onderwijs. Internationalisering zorgt voor uitdagend onderwijs en kan bijdragen aan slimmere, creatievere en ondernemende studenten. Het is cruciaal voor het verwerven van kennis, vaardigheden en beroepscompetenties. Tegelijkertijd is internationalisering ook zeer waardevol voor de persoonlijke ontwikkeling en identiteitsvorming van studenten. De kennissector is een belangrijk visitekaartje voor Nederland en kennis is in toenemende mate een waardevol exportproduct.

Onze toekomst maken we samen. De vraag is hoe het hoger onderwijs er in de toekomst uit moet zien. Die vraag wil de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met studenten, docenten, bestuurders en andere stakeholders in het hoger onderwijs verkennen. Dat doet ze in het najaar van 2014 aan de hand van een aantal regiobijeenkomsten en bezoeken bij hogeronderwijsinstellingen: de HO-tour.

Discussieer mee! Meer weten? www.rijksoverheid.nl/hotour